

Nadrealizam u visokoj modi - projektiranje kolekcije odjeće

Novosel, Paula

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:723107>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-29**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO - TEHNOLOŠKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

NADREALIZAM U VISOKOJ MODI - PROJEKTIRANJE KOLEKCIJE ODJEĆE

Paula Novosel

Zagreb, rujan 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO - TEHNOLOŠKI FAKULTET
Zavod za dizajn tekstila i odjeće

ZAVRŠNI RAD

NADREALIZAM U VISOKOJ MODI – PROJEKTIRANJE KOLEKCIJE ODJEĆE

Paula Novosel

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Irena Šabarić

Student: Paula Novosel

Zagreb, rujan 2021.

UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF TEXTILE TECHNOLOGY
Department of textile and clothing design

FINAL THESIS

SURREALISM IN HIGH FASHION – DESIGNING A COLLECTION OF CLOTHES

Paula Novosel

Mentor: Assoc. prof. dr. sc. Irena Šabarić

Student: Paula Novosel

Zagreb, September 2021.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Zavod za dizajn tekstila i odjeće

Broj stranica: 42

Broj slika: 32

Broj likovnih ostvarenja: 15

Broj literaturnih izvora: 30

Paula Novosel -

Naziv završnog rada:

NADREALIZAM U VISOKOJ MODI - PROJEKTIRANJE KOLEKCIJE ODJEĆE

Povjerenstvo:

1. izv. prof. dr. sc. Katarina Nina Simončič, _____ predsjednik

2. izv. prof. dr. sc. Irena Šabarić, _____ član

3. doc. dr. sc. Blaženka Brlobašić Šajatović, _____ član

4. doc. art. Josipa Štefanec, _____ zamjenik člana

Mentor: izv. prof. dr. sc. Irena Šabarić

Neposredna voditeljica: Franka Karin, mag.ing.des.text.

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOGA RADA

Ovim potvrđujem da sam osobno napisao/la diplomski/završni rad pod naslovom:

NADREALIZAM U VISOKOJ MODI

i da sam njegov/a autor/ica.

Svi dijelovi rada, podaci ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni članci i sl.) u radu su jasno označeni kao takvi te su navedeni u popisu literature.

(ime i prezime studenta)

(potpis)

Zagreb, rujan 2021.

SAŽETAK

Ovaj rad se bavi nadrealizmom kao revolucionarnim pokretom koji od 20-ih godina 20. stoljeća nastupa u umjetnosti i modi. Pokret koji je avangardnijim umovima pružio beskrajnu inspiraciju u modi doseže vrhunac 1930-ih kad suradnju započinju Elsa Schiaparelli i Salvador Dali. Modni dizajn Else Schiaparelli pokazuje da i odjeća može biti platno koje služi za prenošenje poruka i ideja, ali i sredstvo identifikacije. Osim biografije o dizajnerici opisan je njen rad, pojam visoke mode i pojavljivanje nadrealizma u visokoj modi kroz povijest i danas. Današnji dizajneri vole pokazivati kako izgleda spoj visoke mode i suvremene umjetnosti te na taj način odaju počast nadrealizmu, shodno tome će zaključak ovog rada biti temeljen na nadrealističkom dizajnu 21. stoljeća. U eksperimentalnom djelu rada su tri kolekcije, prva inspirirana Salvadorom Dalijem, druga dizajnom Else Schiaparelli i treća kolekcija za koju mi je inspiracija bilo ljudsko tijelo, odnosno nadrealizam na ljudskom tijelu. Iz svoje kolekcije sam izabrala haljinu koju sam konstruirala i modelirala u veličini 1:5 i napravila kroj u veličini 1:1.

Ključne riječi: nadrealizam, Elsa Schiaparelli, Salvador Dali, visoka moda, utjecaj na društvo

ABSTRACT

This work deals with Surrealism as a revolutionary movement that has been performing in art and fashion since the 1920s. The movement that provided endless inspiration in fashion to avant-garde minds reached its peak in the 1930s when Elsa Schiaparelli and Salvador Dali began collaborating. Else Schiaparelli's fashion design shows that clothes can also be a canvas that serves to convey messages and ideas, but also a means of identification. In addition to a biography of the designer, her work, the notion of high fashion and the emergence of surrealism in high fashion throughout history and today are described. Today's designers like to show what a blend of high fashion and contemporary art looks like and thus pay homage to surrealism, accordingly the conclusion of this paper will be based on the surrealist design of the 21st century. In the experimental part of the work there are three collections, the first inspired by Salvador Dali, the second designed by Else Schiaparelli and the third collection for which my inspiration was the human body, or surrealism on the human body. From my collection, I chose a dress that I constructed and modeled in a 1: 5 size and made a 1: 1 size cut.

Keywords: surrealism, Elsa Schiaparelli, Salvador Dali, high fashion, influence on society

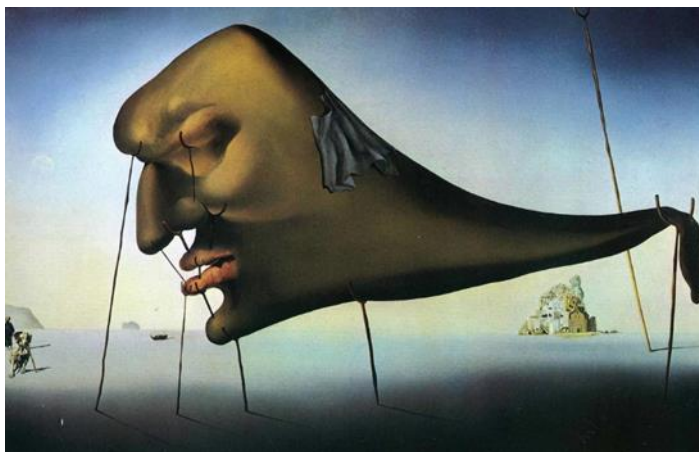
SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. NADREALIZAM.....	3
3. ELSA SCHIAPARELLI.....	5
3.1. RAD ELSE SCHIAPARELLI.....	7
3.2. UTJECAJ NA DANAŠNJU MODU.....	11
4. SALVADOR DALI.....	12
5. NADREALIZAM U VISOKOJ MODI.....	15
5.1. VISOKA MODA.....	16
5.2. NADREALIZAM U VISOKOJ MODI DANAS.....	16
6. EKSPERIMENTALNI DIO.....	19
6.1. OPIS MAPE.....	19
6.2. PRVA KOLEKCIJA.....	20
6.3. DRUGA KOLEKCIJA	27
6.4. TREĆA KOLEKCIJA.....	33
7. KONSTRUKCIJA I MODELIRANJE ŽENSKE HALJINE.....	35
8. ZAKLJUČAK	40
9. LITERATURA.....	41
9.1. KNJIŽNA LITERATURA.....	41
9.2. INTERNETSKE STRANICE.....	41
9.3. POPIS I PREGLED SLIKA.....	42

1. UVOD

Nadrealizam kao umjetnički pokret nastao je u Parizu 1924. g. kada je André Breton, francuski pjesnik i kritičar, okupio umjetnike novog pokreta u svoj časopis *Manifeste du surréalisme*. On definira nadrealizam kao spontano istraživanje čistog psihičkog automatizma pritom dopuštajući izradu neočekivanih prizora.

Nadrealizam i dadaizam dijele avangardno uvjerenje da umjetnost treba utjecati na život, mijenjati stavove i potaknuti na reakciju. Oba pokreta djelovala su putem javnih publikacija i događanja uspostavljajući vezu između umjetnosti i svakodnevnog života. Napuštajući prethodne klasične umjetnosti nadrealizam prekida s realističnim i racionalnim. Cilj pokreta bio je uzvišen i inspiriran simbolizmom snova čiji je sadržaj potkrijepljen psihoanalizama. Svaki takav radikalni revolucionarni pokret nailazi na neprihvatanje, nerazumijevanje i odbijanje. Šokiranje javnosti bilo je jedno od glavnih ciljeva tog umjetničkog kruga čiji su najznačajniji predstavnici André Breton, Salvador Dalí, Joan Miró, Max Ernst, Tristan Tzara, Paul Éluard, Marcel Duchamp, René Magritte, Diego Rivera, Pablo Picasso i dr.

Slika 1: Salvador Dalí, Impuls

Umjetnici nadrealizma uvelike su utjecali na razvitak buduće mode i društva općenito, u smislu individualizacije i umjetničke slobode. Prvi pravi primjer brisanja granica između mode i umjetnosti je Elsa Schiaparelli koja zajedno sa Salvadorom Dalíjem stvara svoj najznačajniji opus. Svrha ovog završnog rada je prikazati poveznicu između umjetnosti i visoke mode nastalu u doba nadrealizma ali i danas. Zakon mode je da promjene mora biti, ali ujedno se konstantno vraćamo starim modnim stilovima dodajući mu nove komponente. Kao novovjekovni fenomen moda je ukorijenjena u zbivanja koja kroz socijalne strukture i kulturu određuju život.

U kompoziciji rada upoznat ćemo se sa jednim od najvećih predstavnika nadrealizma, Salvadorom

Dalijem. U ovom radu će posebno poglavlje biti posvećeno Elsi Schiaparelli kao glavnoj predstavnici nadrealizma u modi. Njen inovativni i provokativni dizajn i danas je inspiracija dizajnerima diljem svijeta.

Nadrealizam se, kao pokret, ne pojavljuje samo u umjetnosti već se širi na šire područje djelovanja – pojavljuje se istovremeno i u književnosti, poeziji, glazbi, kazalištu, modi – u svakodnevnom i sveobuhvatnom životu. Nadrealizam je prosvjed protiv normi što ih je postavilo prethodno razdoblje. On je svjesni antagonizam prema tradicionalnim stilovima. Svrha nadrealizma nije postati samo još jednim stilom u umjetnosti, međutim, danas svjedočimo neuspjehu po tom pitanju. Dizajn Else Schiaparelli jest također prosvjed protiv već uspostavljenih normi. Njezina suradnja sa nadrealističkim umjetnicima čini značajan dio njezina stvaralaštva. Odjeća koju dizajnira ne odgovara konvencionalnom modnom dizajnu tog vremena. Njezin nadrealističan dizajn pojavljuje se gotovo u isto vrijeme kada Coco Chanel lansira svoju 'malu crnu haljinu' koja je svojom jednostavnošću u apsolutnoj suprotnosti živom dizajnu Else Schiaparelli.

U zaključku ovog rada biti će opisana prisutnost nadrealizma u visokoj modi koju danas umjetnici i dizajneri prenose na odjeću, uz to će ti radovi, problematike i poruke koje se prenose pomoću njih biti analizirani.

2. NADREALIZAM

Nadrealizam se od samih početaka bori da ne postane doktrina. Umjesto izučavanja sistema nadrealisti su kroz određene radnje pokušavali stvoriti novo viđenje realnosti. Oni su si za cilj postavili oslobođenje radova od podsvjesnih misaonih procesa koristeći iracionalizam i enigmu iskorištavajući umjetnički teror i eroticizam[1]. Tako su stvorili novi val senzibiliteta koji je uvelike imao utjecaja na suvremenu umjetnost. On je varirao od osobnih prohtjeva do pronalaska ekspresije putem širokog izbora kreativnih procesa. Umjetnici i pisci nadrealizma postali su internacionalni pogon čiji je utjecaj hranio i vodio učenjake do same srži najbitnijih avangardnih djela toga doba[1].

Slika 2: Salvador Dali, *Iskušenja sv. Antuna*

Nadrealizam i dadaizam su dijelili primarno avangardno uvjerenje da umjetnost treba imati utjecaja na ljudski život, da mijenja stavove, mišljenja i konačno potakne reakciju u obliku aktivnog djelovanja. Oba pokreta djeluju putem događanja i javnih publikacija čime dopiru do većeg broja ljudi uspostavljajući vezu između umjetnosti i svakodnevnog života. Međutim, nadrealizam podliježe automatizmu, stvaranju bez prethodnog razmišljanja koji naglašava važnost individualnosti psihe, dok dadaizam nastojeći šokirati javnost naglašava djelovanje odvojeno od čovjeka[2]. Dadaistički predmeti (u svim oblicima) oslobođeni su objektivne vrijednosti nametnute kroz povijest. Prenamjenom gotovih predmeta iz svakodnevnog života u neki oblik umjetničke instalacije dobivali bi konceptualnu provokaciju koja čeka da je promatrač protumači. Nadrealizam više naglašava univerzalnost, baveći se nespješnim i nerealnim uključujući snove i psihoanalize u stvaralaštvo. Nadrealistički objekt slijedi umjetničke konvencije i naglašava svoj psihoanalitički karakter. Veliki utjecaj na umjetničko stvaralaštvo imao je Freud i njegove postavke psihoanalize[2].

Prvi umjetnici koji su primijenili nadrealizam na slikarstvo bili su Miró i Masson 1924. godine. Održana je i prva izložba u galeriji Pierre u Parizu 1925. godine koja je potvrdila da je vizualna umjetnost sastavni dio nadrealizma. Izložba je sadržavala djela Massona, Raya, Kleea, Miróa i drugih[3].

Nadrealizam je psihički automatizam u čistom stanju kojim se pokušavaju izraziti - usmeno, pisanom riječju ili na bilo koji drugi način - stvarnom funkcioniranju misli. Potrebna je samo diktirana misao, u odsustvu bilo kakve kontrole koju provodi razum, izuzeti od bilo kakve estetske ili moralne zabrinutosti[4].

Temelji se na vjerovanju u uzvišenu stvarnost nekih oblika prethodno zanemarenih udruženja, u svemoćni san, u nezainteresiranoj igri misli iz kojih proizlazi ono što je dobro i iskreno. Nastoji uništiti jednom i za sva vremena druge psihičke mehanizme i zamijeniti ih za rješavanje svih glavnih životnih problema logikom nadrealista. Općenito, pojam nadrealizam može se odnositi na širok raspon kreativnih činova pobune i nastojanja da se oslobodi mašta[5].

3. ELSA SCHIAPARELLI

Elsa Luisa Maria Schiaparelli rođena je 10.8.1890. u aristokratskoj obitelji u Rimu. Njezin otac, Celestino Schiaparelli za to vrijeme obnaša dužnost dekana na Sveučilištu u Rimu. Bio je veoma cijenjen učenjak s više područja interesa. Svoje studije bazirao je na islamskom svijetu i razdoblju Srednjeg vijeka te je radio kao kustos srednjovjekovnih rukopisa. Njegov brat, astronom Giovanni Schiaparelli, otkrio je takozvane marsijske kanale, dok je njihov rođak otkrio Nefertarinu grobnicu te postao ravnatelj Muzeja Egizio u Torinu. Dojmljiva obitelj Schiaparelli imala je utjecaja na Elsin razvoj. Još od djetinjstva bila je fascinirana drevnim kulturama, vjerskim obredima i grčkom mitologijom. Zbog svog nedoličnog ponašanja roditelji su je poslali u samostansku školu u Švicarskoj[6].

Nezadovoljna tamošnjim stilom života odlučila je štrajkati glađu ne ostavljajući roditeljima drugog izbora nego da je vrate kući. Elsi nije odgovarao njihov profinjen, suviše udoban, za nju dosadan način života. Njezina žudnja za avanturom i istraživanjem svijeta dovela ju je do poduzimanja drastičnih mjera, iako je pravi razlog bijega od kuće bio dogovoreni brak s bogatim rusom[6].

Njezin prijatelj ponudio joj je smještaj u kući za nezbrinutu djecu u Engleskoj kojeg je sa zadovoljstvom prihvatila. Nakon kratkog boravka odlučila je krenuti dalje, do Pariza, jer povratak u Italiju nije bila opcija[6]. Za svog boravka u Londonu, fascinirana psihičkim pojavama, pohađa predavanja o teozofiji. Predavač je bio dr. W. de Kerlor, njen budući muž s kojim je u brak stupila 21. srpnja 1914. godine. Godinu dana nakon, protjerani iz Engleske odlaze u Pariz pa zatim u Cannes, Nicu, Monte Carlo te u proljeće 1916 u New York. Njen suprug tada uznapreduje do pozicije nadzornika Federalnog zavoda za istrage (preteča FBI-a), ali zbog upitne vjernosti biva premješten u Boston.

Zanimljiva činjenica je da je Elsa imala dovoljno znanja za sastavljanje eksplozivnih naprava. Njihov odnos prekinut je odmah nakon rođenja njihove kćeri Marije Luise Yvonne Radha koju je Elsa od milja nazivala 'Gogo'. Kada je Gogo imala 18 godina dijagnosticirana joj je dječja paraliza. Iako je tehnički još bila u braku s W. de Kerlor, Elsa se našla u vezi sa opernim pjevačem Mariom Laurentijem koji je iznenada preminuo. Nakon smrti ljubavnika, Elsa se odlučila vratiti u Pariz. Elsa i de Kerlor službeno su se razveli tek 1924. godine, a četiri godine nakon, de Kerlor je ubijen u Meksiku pod nepoznatim okolnostima[7].

U Pariz je stigla 1922. godine gdje je odmah nakon dolaska formirala samostalne udruge zauzimajući visoki društveni položaj. U tome joj je pomagala obitelj, financirajući njezine potrebe kako bi bila prihvaćena od poželjnih društvenih krugova Pariza.⁸ Schiaparelli ipak osjeća potrebu za zaradom neovisnog dohotka pa kreće pomagati Manu Rayu u časopisu Dada Soci t  Anonyme, dok njena prijateljica ( ena nadrealističkog umjetnika) Gabrielle Picabia nije predložila poslovnu suradnju s francuskim couturierom Paulom Poiretom s kojim bi prodavali francusku odjeću u Americi[8].

Projekt međutim nikada nije zaživio. Nedugo nakon, Elsa počinje dizajnirati vlastitu odjeću, a 1927. godine upušta se u svoj prvi veliki poslovni pothvat. U ulici Rue de la Paix preuređuje salon u boutique zvan Schiap Shop. Boutique je brojio oko 400 zaposlenika te su godišnje proizvodili 7000 – 8000 komada odjeće. Kako je njezina slava rasla, Elsa je sve više penetrirala poznate visoke društvene krugove. Njezinu odjeću tada su nosile najbolje odjevene žene na svijetu[8].

Također je dizajnirala odjeću za kazalište i film u kojima su nastupale Zsa Zsa Gabor, Mae West i drugi. Kao svestrana žena podržavala je i razne umjetnosti, htjela je sudjelovati i biti viđena u umjetničkim krugovima. Dru ila se s boemima onog doba.

Slika 3: Elsa Schiaparelli i Salvador Dal 

Nije nimalo začuđujuće što se dobro uklopila u nadrealistički krug umjetnika pošto se njeno viđenje stvari podudaralo s revolucionarnom idejom pokreta. Fotografije njenih kreacija predstavljane su i u nadrealističkim časopisima. Njen dugogodišnji prijatelj Salvador Dal , kojeg je iznimno poštovala, oslikavao je njezine tkanine te je sudjelovao u mnogobrojnim projektima. Dal  je bio angažiran za dizajniranje tkanina za potrebe njene modne kuće[8].

Za Elsu, stvaranje mode i izrada odjeće bili su umjetnički procesi. Njene kreacije služile su kao

platna za izlaganje vlastitih viđenja. Jedini problem njene umjetnosti, kako Elsa tvrdi, je bio taj da haljina nakon izrade postaje dio prošlosti[9]. Naime, nakon izrade više ne pripada stvaratelju nego naručitelju. Bez obzira koliko dobar interpretator, u ovom slučaju dizajner, određeni tekstil stvarat će iznenađujući efekt. Razlika između prvotne vizije i finalnog izgleda nekad će biti razočaravajuća. Tvrdila je kako haljina ne može biti samo izložena kao slika ili dugo stajati pohranjena, jer haljina nema život osim ako nije nošena.

Nakon preuzimanja, osoba koja će joj pokloniti život sama interpretira haljinu te o toj osobi ovisi i način na koji će je nositi. Netko će je iznositi, netko će je uzvisiti, netko uništiti, a netko će je pretvoriti u poeziju. Haljina postaje drugačiji objekt – karikatura stvoriteljeve ideje[9].

Slika 4: Elsa Schiaparelli, Skeleton dress

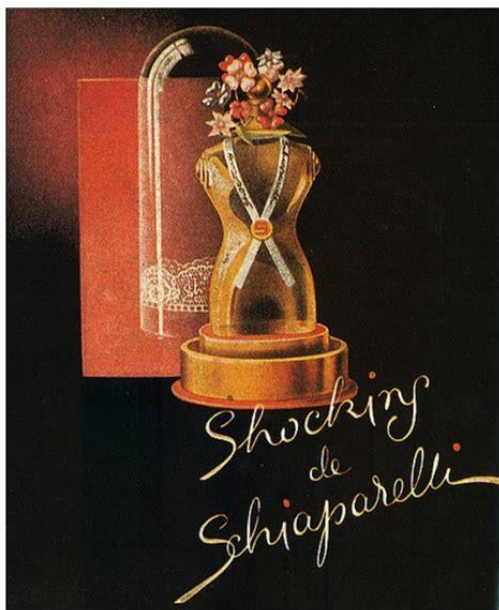
Elsa je preminula 13. studenog 1973. u Parizu. Do danas je ostala cijenjena u modnim krugovima. Metropolitanski muzej u New York-u 2012. godine predstavio je njen rad zajedno s dizajnericom Miuccia-om Pradom[9].

3.1. RAD ELSE SCHIAPARELLI

Svoju prvu kolekciju Elsa dizajnira 1927. godine, malo prije otvaranja vlastitog salona. Prva kolekcija sastojala se od ručno pletene trompe l'oeil s crno - bijelim leptirastim čvorom koja je odmah prodana u Americi[10].

Time je na sebe privukla pozornost modnog svijeta uključujući francuski Vogue. Za izradu prve kolekcije inspirirala ju je prijateljičina ručno pletena vesta za koju je Elsa smatrala da posjeduje ujednačen izgled. Druga kolekcija zvana pour le Sport koja je među ostalim sadržavala kupaće

kostime, skijaška odijela i suknje s izrezom postigla je veliki uspjeh. Njenu suknju s izrezom nosila je tadašnja teniska prvakinja Lily d'Alvarez[11]. Nakon spomenute kolekcije, Elsa širi svoj rad na večernje toalete koristeći kvalitetnu svilu Roberta Perriera. Njezin šešir, Mad Cap iz ranih 1930-ih proširio se na američko tržište, a njezina vesta s leptir mašnom počinje se masivno kopirati. Zanimljivo je to što je njezin dizajn s vremenom i postajao ekscentričniji i ekstravagantniji, to je interes za njenu odjeću rastao, čak i od strane konzervativnije klijentele.

Slika 5: Elsa Schiaparelli; Shocking parfume

Slika 6: Elsa Schiaparelli; Shoe hat

Njen dizajn postigao je veliki uspjeh na američkom tržištu usprkos teškom poslijeratnom razdoblju. Pod utjecajem avangardnih pokreta, posebice nadrealizma, Elsa unosi veliku inovaciju u upotrebi materijala, iako njezin dizajn nikad nije bio pretjerano tehnološki napredan. Odlučivši se otvoriti svoj atelje u Place Vendôme u Parizu 1935. godine, u pomoć je pozvala svog prijatelja Salvadora Dalija koji joj je dizajnirao interijer[11].

Iste godine počinje s tematskim kolekcijama pod nazivom Stani, gledaj i slušaj (Stop, Look and Listen). Ubrzo nakon slijede: Glazbena kolekcija (Music Collection) iz 1937. godine, kolekcija Cirkus (Circus Collection) iz 1938., Pagan kolekcija iz iste godine te kolekcije Zodijak ili Sretne zvijezde (Lucky Stars) 1938/39. i kolekcija Moderna komedija (Commedia dell'Arte) za proljeće 1939. godine[12].

Njezine revije nisu nalikovale klasičnom predstavljanju odjeće na modelima. Više su nalikovale nekakvom show-u ili predstavi. U svoje kreacije ugrađuje akrobacije, trikove, šale, glazbu i svjetlosne efekte koji cjelokupni dojam čine življim i dramatičnijim. Njezina odjeća i revije vrtjeli su se centrom visoke mode Pariza. (Slika 3.) To je ujedno i početak ozbiljne suradnje između mode i umjetnosti. Godine 1937. Elsa lansira parfem pod nazivom Shocking (Slika 4) u dizajnerskoj bočici u obliku staklenog torza s mjernom

trakom oko vrata na koju je apliciran gumb sa slovom "S"[12].

Nadrealistički utjecaj očitava se na još mnogo 'šokantnih' predmeta poput Shoe Hat-a (Šešira cipele) koji je proizašao iz suradnje s Dalijem. Postoje dvije verzije tog šešira: crni s crnom potpeticom i crni sa 'šokantno' ružičastom potpeticom – njenom bojom, koja postaje zaštitni simbol modne kuće Schiaparelli. Ostali predmeti koji njen rad vežu s nadrealističkim utjecajem su: crne antilop rukavice s apliciranim crvenim zmijskim noktima (inspirirana Man Rayjom), torba u obliku telefona (inspirirana Dalijem), kapa u obliku mozga izrađena od valovitog ružičastog baršuna, gumbi u obliku kikirikija, lokota i papirnatih isječaka, raznobojne perike koordinirane s haljinama te tkanina dizajnirana tako da oponaša novinski print koji ispisuje Schiaparellinu vlastitu recenziju na nekoliko jezika[13].

Man Ray je u to vrijeme fotografirao za časopise Vogue i Harper's Bazaar pa su se tamo mogle pronaći i fotografije Schiaparellinih 'neobičnih' šešira[14].

Elsa u suradnji s Dalijem 1936. godine dizajnira haljinu s ladicama kao džepovima i gumbima u obliku ručki za ladice. Nedugo zatim zajedno dizajniraju haljinu pod nazivom Lobster dress (Jastog haljina)[15]. Dalí je o jastozima govorio sljedeće: "Poput jastoga, mlade djevojke imaju divan izgled."

Slika 7: Schiaparelli, Lobster dress

Poput jastoga, postaju crvene kada ih pripremite za jelo"[16].

U to vrijeme, pariškom visokom modom vladala je Coco Chanel koja je Elsu opisala kao talijansku umjetnicu koja izrađuje odjeću.

Iako je nije smatrala prijatnijom jer je za nju Elsinu odjeća isijavala nemoralnim i nekonvencionalnim stilom, nije mogla prekriti trag zavisti. Njihovi stilovi i dizajn u potpunosti su se razlikovali[16].

Chanelin jednostavni, funkcionalni i elegantni stil naspram Elsinog kaotičnog i šokantnog bio je teže prepoznatljiv te je plijenio manje pažnje. Elsa nije nastojala ženi dati stil, glamur, eleganciju i

ženstvenost jer je smatrala da ona to već posjeduje. Upravo zato svojim dizajnom želi privući pažnju, a veza s nadrealizmom joj u tome uvelike pomaže. Inspirirana samim materijalom, Elsa je prva dizajnerica koja razvija tehniku omatanja kao alata za oblikovanja haljina. U svijet mode uvela je inovativne tekstile koji su bili tkani tako da sama tekstura oplemenjuje izgled haljine. Koristila je krep papir koji bi oponašao koru stabla, pliš napravljen tako da oponaša životinjsko krzno, novinske otiske i notne zapise na haljinama jer je za nju tkanina bila platno. Izrađivala je nabrane haljine s leptir-mašnama, igrala se kontrastnim bojama, neobičnim oblicima i teksturama[16].

Za nju je stvaranje odjeće bio umjetnički proces. Uvela je sintetičke materijale u svijet visoke mode. Prva je počela koristiti patentne zatvarače na odjeći kao ukras i funkcionalni element. Patenti izrađeni od celuloznih nitrata, polusintetskih vlakana i celuloznog acetata promovirani su diljem svijeta pri različitim modnim markama[17]. Elsa je također poznata po neobičnim dugmadima koji su znali imati oblik nekakvih simbola, životinja, povrća, usana, zrcala itd. Više modela dugmadi i ukrasa za odjeću za nju su dizajnirali Jean Clément i Roger Jean-Pierre. Oni su uz Scumberga bili zaduženi i za dizajn nakita u kući Schiaparelli. Njihov prepoznatljivi nakit od plastike i pleksiglasa s kukcima pa onda i s poludragim kamenjem i floralnim motivima pokazao se veoma uspješnim. Poznata je po tome što je uvela rayon¹⁷, majmunovo krzno, plastične patente, trompe-l'oeil i Shocking pink boju. Također je na poseban način bojala i ukrašavala jakne te je unaprijedila i atletsku odjeću[18].

Godine 1947. na svjetsku modnu scenu dolazi Christian Dior koji lansira svoju prvu kolekciju pod nazivom New Look - nova moda tzv. X linija, naglašenih grudi i bokova. Elsa je 1951. godine prestala proizvoditi odjeću, a tri godine nakon zatvorila je svoju dizajnersku kuću. Nastavlja s radom na području mode, u projektiranju pribora i modnih dodataka. Napisala je i svoju autobiografiju Shocking Life objavljenu 1954. godine. Godine 2007. talijanski magnat Diego Della Vella kupuje modnu kuću Schiaparelli, međutim, brand je tek 2013. godine pušten u prodaju. Izložba "Shocking!" Umjetnost i moda Elsa Schiaparelli 2003. godine otvorena u Muzeju umjetnosti u Philadelphiji, a 2004. se preselila u Pariz u Muzej mode. U Metropolitanskom muzeju umjetnosti 2012. godine otvorena je izložba pod nazivom Schiaparelli and Prada: Nemogući razgovori (Impossible Conversations)[19].

Dizajner visoke mode Christian Lacroix predstavio je modnu zbirku posvećenu modnoj kući Schiaparelli u Muzeju dekorativne umjetnosti u palači Louvre u Parizu. Upravo je održana izložba u Parizu pod nazivom Dali & Elsa koja je predstavljena u suradnji s muzejem Dali u Parizu.¹⁹ Izložba pod istim nazivom otvorena je iste godine u St. Petersburgu, Floridi[20]. Sadržavala je poznate

haljine visoke mode, nakit, slike, crteže predmeta, fotografije te nove dizajnovne Bertrada Guyona za Maison Schiaparelli. To je bila prva izložba posvećena kreativnom stvaralaštvu Else i Dalija koji su utjecali na Pariz i cijeli svijet svojim revolucionarnim vizijama[20].

3.2. UTJECAJ NA DANAŠNJU MODU

Možemo reći kako je u današnje vrijeme avangarda u nekom smislu doživila svoj vrhunac. Težnja za isticanjem individualnosti fizičkim izgledom naveo je mnoge dizajnere da preuzmu određene avangardne karakteristike poput šokiranja, provokacije i ekstravagancije. Možemo zaključiti da su avangardni pokreti, a posebice nadrealizam, nepresušan izvor inspiracije suvremenim dizajnerima. Elsa je svojim nekonvencionalnim dizajnom potaknula inovativnost drugih dizajnera. Počevši od nadrealizma, istraživanja nebrojnih mogućnosti i prelazak ustaljenih pravila je ono što nekog umjetnika i dizajnera čini inovativnim i priznatim, iako će svaki susret s novim izazvati šok i neprihvatanje[21].

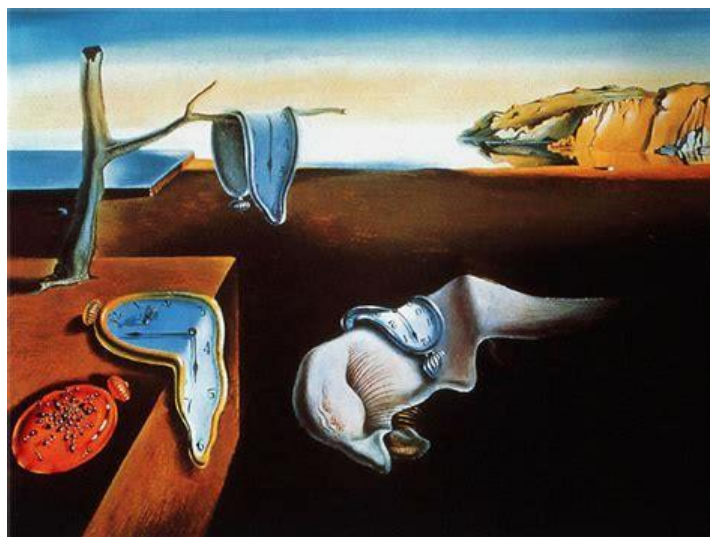
Slika 8: Schiaparelli, kolekcija 2021.

U današnje vrijeme javlja se puno veća potreba za isticanjem iz mase pa tako svatko postaje umjetnikom i dizajnerom nastojeći se dokazati na nekoj novoj razini, kao da je postalo natjecanje tko će više šokirati javnost. Odjeća nastaje s ciljem istraživanja tijela, jer je tijelo postalo sredstvo komunikacije. Visoka moda se sve češće počela koristiti u spotovima pjesama i fotografiji, a haute couture modne revije nastoje biti sve ekstravagantnije. Pravi primjer za to su modne revije Alexandera McQueena koje spadaju u umjetnost koja graniči s predstavom.

Elsine utjecaje možemo vidjeti posvuda, od grafika, slika, do dizajna. Najčešća inspiracija današnjim dizajnerima je zasigurno Skeleton Dress nastala 1938. te Lobster dress iz 1937. godine. Veliki dizajner Alexander McQueen, inspiriran nadrealizmom, 2009. izrađuje haljine koje su na sebi imale print ljudskog kostura, cipele u skladu te haljinu inspiriranu Schiaparellinom Lobster dress. Osim njega, motiv jastoga pojavljuje se u dizajnu Betsey Johnson i Heal Fashion Lab-a[21].

4. SALVADOR DALI

Salvador Dalí, jedan od najstrastvenijih i najsvestranijih umjetnika 20. stoljeća, rođen je u Španjolskoj 11. svibnja 1904. godine. Preminuo je 23. siječnja 1989. godine u svom rodnom gradu. Bio je poznat po blistavoj osobnosti te po svojoj virtuoznosti i stvaralaštvu. Dalíjeva slikarska tehnika akademskog naturalizma 19. stoljeća stavlja nestvarne objekte u situacije stvarnih. Njegove slike pokazuju fasciniranost klasičnom i renesansnom umjetnošću, jasno vidljivu kroz njegov hiperrealistički stil te vjerski simbolizam kasnijeg rada. Iako je prvenstveno postao poznat zbog slikarskog stvaralaštva, tijekom karijere uspješno se okrenuo skulpturi, printu, modi, pisanju i filmskoj industriji. Na filmu je radio u suradnji sa Luis Buñuelom i Alfredom Hitchcockom[22].

Slika 9: Salvador Dali, Postojanost pamćenja

The Persistence of Memory jedno je od najprepoznatljivijih nadrealističkih djela. Satovi koji se rastapaju preko ruba, grane i središnjeg stvorenja od deformiranog nosa i oka proizašli su iz njegove mašte. Često je svoje slike opisivao kao "ručno oslikane fotografije iz snova".

Vrijeme – od topljenja do propadanja, bila je tematika dosta Dalíjevih slika. Pokazujući nam

vizualizacije svojih snova i unutarnjeg svijeta kroz izuzetne crteže i majstorski naslikane slike, Dalí otvara vrata umjetnicima koji u radove žele ubaciti nešto osobno, tajanstveno i emocionalno. Svojim radom nije samo razvio koncept nadrealizma i psihoanalize na svjetskoj razini, već je omogućio i drugačiji pogled na golotinju, bizarno i skandalozno.

Uporaba divljih i nespojivih objekata kako bi se stvorila skulptura pomogla je da novi mediji izađu iz tradicionalnih okvira. Time je otvorio vrata drugim velikim umjetnicima kao što je Joseph Cornell[22].

Još i danas možemo vidjeti Dalíjev utjecaj na umjetnike koji slikaju nadrealističkim stilovima, u suvremeno vizionarskoj umjetničkoj sferi te u cijelom digitalnom umjetničkom i ilustrativnom spektru. Njegova upotreba avangardnih filmova, provokativnih javnih izvedbi i slučajnih, strateških interakcija ovjekovječila su njegov lik čak i više nego same slike.

U današnjem društvu gotovo da se očekuje da umjetnici budu vizualno i društveno jednako zanimljivi kao i u svom radu. Njegova iscrpna nastojanja da se dokaže i u drugim poljima; od likovne umjetnosti preko mode i nakita, do maloprodajnog i kazališnog dizajna, pozicionirali su ga kao plodnog poduzetnika i kreatora[23].

Kroz čitav život, Dalí je pokazivao veliki interes za svijet mode. Na dizajniranje kostima za kazalište potaknuo ga je susret s Coco Chanel. Dalí je bio zainteresiran za sve aspekte mode još od 30-ih godina. Tijekom godina surađivao je s mnogim poznatim modnim dizajnerima kao što su Elsa Schiaparelli, Coco Chanel i Christian Dior.

Pretjerivanje u pojedinim postupcima, poput održavanja predavanja u ronilačkom odijelu s kacigom pri kojem se zamalo ugušio od nedostatka zraka, pomogli su mu u promoviranju umjetnosti i vlastitog imidža. Njegova multidisciplinarnost nagovijestila je drugačiji pristup u umjetnosti kakav možemo vidjeti danas. Za razliku od Picassa, Dalí se kretao u visokom društvu, družio se s holivudskim zvijezdama te bio domaćin svih većih događanja. Njegov genijalan um i ekscentrična osobnost u kombinaciji sa stilom života možda i jesu njegov najveći umjetnički rad[23].

Njegov život obilježila je Gala, njegova muza, model, savjetnica i životna vodilja. Vjenčali su se 1934. godine, a Dalí joj je bio toliko predan da je svoje radove potpisivao sa "Gala Salvador Dalí". Ona je nosila njegove kreacije i poštovala njegove zamisli. Na društvenim događanjima pojavljivali bi se u unikatnim kreacijama. Jednom prigodom na nadrealistički bal Dalí je došao u ružičastom grudnjaku sa staklenim kućištem, a Gala s provokativnom lutkom leša djeteta na glavi. Taj događaj bio je aktualan u to vrijeme, i osumnjičenici za ubojstvo djeteta bili su u procesu suđenja. Tadašnji glavni urednik Bazaara Carmel Snow poslao je umjetničkog redatelja Alexeya Brodovitcha u Pariz kako bi započeo suradnju s Dalíjem. Dalí je iz početka odbijao suradnju dok ga sam urednik Snow nije osvojio šarmom i velikom svotom novaca[24].

Njegov doprinos Bazaaru bio je velik. Dvije večernje haljine, jedna s koraljnim pojasom, a druga s gipsanim pojasom te maskom načinjenom od ruža 1935. godine uključile su ga u modnu scenu. Bonwit Teller, New York-ška trgovina odjeće poznata po domišljatim izložima dvaput je unajmila Dalija. Za prvi projekt, 1936. godine, obukao je lutku u crnu haljinu dok joj je glava bila sačinjena od crvenih ruža, a crveni telefon u obliku jastoga stajao je pored nje. Drugi dizajn za istu trgovinu prekinut je time što je umjetnika privela policija. Naime, nakon micanja njegove oskudno odjevene lutke obučene u zeleni pernati negligee, umjetnik je izgubio kontrolu te je razbio izlog kadom koja je služila kao rekvizit u trgovini. Schiaparelli je nagovarala Dalija da krenu u suradnju uvodeći ga u modni svijet. Njihov veliki projekt bio je bijela svilena haljina s divovskim crvenim jastogom. Haljinu je nosila Wallis Simpson, a fotografirao ju je Cecil Beaton[24].

Izjave Salvadora Dalija:

„Jedina razlika između mene i nadrealista jest u tome što sam ja nadrealist“

„Jedina razlika između mene i luđaka je u tome što ja nisam lud“

„Svako jutro kad se probudim najveću radost mi prčinjava spoznaja da sam: Salvador Dalí“

„Ponašaj li se kao genij, genije ćeš i postati“[25]

Daljev poslijeratni slikarski period obilježen je tehničkim virtuozištvom i zanimanjem za optičke iluzije, znanost i religiju, pa je to razdoblje nazvao *nuklearni misticizam*. Osim slikarstva, izrađivao je razne predmete, a jedan je od prvih umjetnika koji je hologram koristio u svrhu umjetnosti. Njegova žena Gala umire početkom 1980-ih, a on slika sve manje. U Figueresu, svomu rodnom gradu, umire 23. siječnja 1989., u 84. godini života.

Iako su ga mnogi smatrali izrazito maštovitim, često je radio bizarne i čudne stvari kako bi privukao pozornost na sebe, što je dovelo do toga da se čak i njegova umjetnost stavi sa strane. S obzirom na to da smo saznali većinu toga o njegovu urnebesnom životu, donosimo vam i neke zanimljive činjenice koje će još jednom potvrditi da je Salvador Dalí jedan od najčudnijih umjetnika ikad. Dalí je za kućnog ljubimca imao ocelota Babou, koji mu je bio inspiracija za njegova umjetnička djela, a vodio ga je svugdje. Jednom je prilikom s njim i suprugom Galom bio u restoranu na Manhattanu, a svi su se gosti i osoblje preplašili, na što je on mirno reagirao i rekao da je to normalna mačka koju je obojio u *op art*-dizajn[25].

Kako bi bio još kreativniji i bolji, kada bi zaspao na stolici, držao je metalni ključ u svojim rukama. Ispod toga bila je metalna ploča pa bi, svaki put kad bi zaspao, ključ ispao iz njegovih ruku i pao na metalnu ploču, što bi izazvalo buku i probudilo ga. Osim toga, imao je tehniku stajanja na

glavi sve dok ne bi osjetio da će se onesvijestiti, vjerujući da će tako postati polulucidan te da će mu to pomoći kod umjetnosti. Nazvao je svoje metode *paranoik-kritička metoda* – uz promijenjenu je svijest, kao što je sanjanje ili meditacija, mogao uzeti inspiracije iz uspomena tih stanja.

Salvador Dalí bio je obožavatelj, vjerovali ili ne, Hitlera. Većina se nadrealista tijekom nacizma udaljila od fašista i Hitlera, ali ne i on. Jedna njegova slika – koja na prvi pogled sličí kao krajolik s mirnim jezerom – zapravo je fotografija Hitlera okrenutog na bok! Kada su ga jednom prilikom upitali zašto je toliko fasciniran Hitlerom, Dalí je odgovorio: „Često sanjam o Hitleru kao što muškarci sanjaju o ženama“[25].

Glasoviti umjetnik nalazio je duboko značenje u – cvjetačama. Dalí je 1955. napunio svoj Rolls Royce s 500 kilograma cvjetače, koje je odveo iz Španjolske do Pariza. Zatim je došao pred 2.000 ljudi i mirno rekao: „Sve završava s cvjetačama!“ Kasnije je novinaru objasnio da je zapravo fasciniran njezinim logaritamskim krivuljama[26].

5. NADREALIZAM U VISOKOJ MODI

Umjetnost i moda su međusobno povezane jednom snažnom vezom koja je prisutna dugi niz godina. Umjetnost – kao što su slike, ali isto tako i ikonografija – nam mnogo govori o statusu i ulozi mode kroz prethodna vremena. Sama činjenica da slike ljudi prilikom nošenja odjeće čine bitnu ulogu u umjetnosti, služi kao očita potvrda prethodno navedenog[27].

Sam modni dizajn Else Schiaparelli, te njezina suradnja s nadrealističkim umjetnicima, ukazuje kako odjeća može poslužiti kao snažno oružje prenošenja poruka, ideja i identifikacije. Početkom dvadesetog stoljeća, s avangardom, počinju nestajati granice između ove dvije prakse, a danas se može reći kako one gotovo da i ne postoje. Nadrealizam je avangardni pokret koji se može razumjeti kao revolucionarna ideja negacije onoga što mu je prethodilo. Njegove temeljne karakteristike su automatizam, fascinacija iracionalnim, istraživanje onog nesvjesnog do krajnjih granica, šokiranje i provokacija. Iako se uspostavlja kao samostalan pravac, kako u umjetnosti tako i modi, on je neodvojiv od dadaizma koji na njega izravno utječe. Njegove metode djelovanja putem javnih publikacija i kroz događaje te njegova estetika prijenosa svakodnevnih stvari u svijet umjetnosti konstruira jedan nov način stvaranja kojeg nadrealisti preuzimaju. Neprihvatanje, odbijanje ili negodovanje su česte reakcije na susret s nadrealizmom kao jednim radikalno revolucionarnim pokretom u umjetnosti, ali isto tako i u modi.

Moda je bila prirodna platforma za visoku dramu nadrealizma. U to vrijeme, postavljanje slika nalik kolažu u različitim kontekstima odražavalo je kontradikcije unutar sve oslobođenijeg društva. U zenitu nadrealističkog pokreta, pisac i pjesnik André Breton komponirao je svoje nadrealističke manifeste - dva eseja objavljena 1920 -ih, koji se i dalje smatraju konačnim priručnikom o svemu

nadrealnom. Ukratko, nadrealizam je definirao kao čin rušenja svih granica između stvarnog i zamišljenog[27].

5.1. VISOKA MODA

Haute couture izraz je koji se mnogo zloupotrebljava i koji zapravo ima vrlo specifična pravila za kvalifikaciju. Doslovno prevedeno, *couture* je francuski za krojenje, dok *haute* znači visoko. Ovo su odjevni predmeti stvoreni kao jednokratni komad i za određenog klijenta. Englez iz 19. stoljeća Charles Frederick Worth smatra se ocem visoke mode, a danas članove bira *Chambre Syndicale de la Haute Couture*. Kako bi se kvalificirali kao službena kuća visoke mode, članovi moraju dizajnirati odjeću po narudžbi za privatne klijente, s više od jedne probe, koristeći atelje (radionicu) koja zapošljava najmanje petnaest osoblja s punim radnim vremenom. Također moraju imati dvadeset stalnih tehničkih radnika u jednoj od svojih radionica. Konačno, kuće visoke mode moraju svake sezone, u siječnju i srpnju, javnosti predstaviti kolekciju od najmanje 50 originalnih dizajna - dnevnih i večernjih odjevnih predmeta[28].

5.2. NADREALIZAM U VISOKOJ MODI DANAS

Možemo reći kako je u današnje vrijeme avangarda u nekom smislu doživjela svoj vrhunac. Težnja za isticanjem individualnosti fizičkim izgledom naveo je mnoge dizajnere da preuzmu određene avangardne karakteristike poput šokiranja, provokacije i ekstravagancije. Možemo zaključiti da su avangardni pokreti, a posebice nadrealizam, nepresušan izvor inspiracije suvremenim dizajnerima. Elsa je svojim nekonvencionalnim dizajnom potaknula inovativnost drugih dizajnera. Počevši od nadrealizma, istraživanja nebrojenih mogućnosti i prelazak ustaljenih pravila je ono što nekog umjetnika i dizajnera čini inovativnim i priznatim, iako će svaki susret s novim izazvati šok i

Slika 10: Dizajn Schiaparelli 2021

neprihvaćanje. U današnje vrijeme javlja se puno veća potreba za isticanjem iz mase pa tako svatko postaje umjetnikom i dizajnerom nastojeći se dokazati na nekoj novoj razini, kao da je postalo natjecanje tko će više šokirati javnost. Odjeća nastaje s ciljem istraživanja tijela, jer je tijelo postalo sredstvo komunikacije. Visoka moda se sve češće počela koristiti u spotovima pjesama i fotografiji, a *haute couture* modne revije nastoje biti sve ekstravagantnije. Pravi primjer za to su modne revije Alexandera McQueen-a koje spadaju u umjetnost koja graniči s predstavom[29].

Nadrealizam je svugdje (opet) u modi. Umjetnički pokret 20.

stoljeća koji je definirao generacije dizajna i književnosti uzimajući ideje podsvjesnog iracionalnog uma i miješajući ih sa svakodnevicom čvrsto je našao svoje mjesto na pisti. Nadrealizam koji je utemeljio pjesnik André Breton u Parizu 1924. godine, nadrealizam ima duboke korijene u modi - a sada, stoljeće kasnije, čini se da stvari zaokružuju.

Kuća Schiaparelli, koju je osnovala Elsa Schiaparelli 1920-ih, definirana je nadrealističkim slikama trompe-l'œila, pa ima smisla da se tema nastavila s brendom pod njezinim trenutnim vodstvom. Nedavne zbirke kreativnog direktora Daniela Roseberryja za Schiaparellija možda su najpoznatije po estetici. Razmislite o zlatnim nosovima, grudima, kopcima, ustima i još mnogo toga o nakitu, torbama i haljinama. Međutim, Roseberry nije sam. 1920 -te su se vratile u 2020 -e. Konkretno, nakit iz proljetne kolekcije 2021. dokazuje da bi kuglice koje trenutno nosimo mogle biti jednako nadrealne kao i naša nesigurna vremena[29].

Kad je nadrealizam prvi put došao, bio je potaknut reakcijom na racionalnu logiku i ideje za koje se vjeruje da su započele Prvi svjetski rat. Htjeli su se boriti protiv "racionalizma" za koji su vjerovali da vodi europsku kulturu i politiku u rat - ujedinjujući tako stvarnost i fantazija, ili "apsolutna stvarnost, nadrealnost", prema riječima pjesnika i kritičara Andréa Bretona, koji je objavio Nadrealistički manifest 1924. Nadrealisti su crpili iz rada neurologa Sigmunda Freuda, radeći riječima i vizualima kako bi proširili mogućnosti između san i stvarnost. Breton je bio veliki zagovornik iskorištavanja nesvjesne mašte kao načina za preispitivanje svakodnevnog života. Ali zašto se 2021. pokret vraća? S obzirom da smo još uvijek usred globalne pandemije uslijed brojnih političkih nemira, sljedeća generacija mode u nadrealizmu ima puno smisla. Uostalom, motiv izvornih nadrealista bio je učiniti poznato poznato čudnim, te pokazati krhki svijet pun napetosti u novom stanju nalik snu[29].

Slika 11: Dizajn Schiaparelli 2021

"Nadrealizam je često povezan s osjećajem kulturnog preokreta", objašnjava povjesničarka mode Caroline Elenowitz-Hess. „Nadrealistički umjetnički pokret proizašao je iz osjećaja dislociranosti i nepovjerenja u autoritet nakon Prvog svjetskog rata, koji ima mnogo paralela s gubitkom institucionalnog povjerenja tijekom Trumpove ere, pojačan strahom i poremećajem COVID-19 pandemije. Sadašnje kulturno okruženje neizvjesnosti i tjeskobe čini fantastičnu neusklađenost nadrealizma posebno prikladnom 2021“[29].

Kao i kod većine kreativnih pokreta, nadrealizam je uvelike utjecao na modnu zajednicu. Jedan od najpoznatijih nadrealističkih umjetnika svih vremena, Salvador Dali, bio je česti suradnik Else Schiaparelli 30-ih godina prošlog stoljeća, sustvarajući sve od ekscentričnih šešira do ikonične haljine od jastoga dizajnirane za američku društvenjaku i tadašnju vojvotkinju od Windsora Wallis Simpson . Meret Oppenheim, koja je vjerojatno najpoznatija ženska nadrealistička umjetnica, bila je poznata po svojoj skulpturi u šalici za krzno, ali je također stvorila krznene narukvice i pozlaćeni nakit s motivima zmija, kostiju i usana. Nadrealistički fotograf i vizualni umjetnik Man Ray fotografirao je za Chanel, Lanvin i Vionet, među ostalim modnim markama[29].

6. EKSPERIMENTALNI DIO

Ovo poglavlje se temelji na izradi kolekcije od petnaest radova od kojih je za jedan model napravljen i modeliran kroj ženske haljine u omjeru 1:5 i 1:1. Cijela kolekcija inspirirana je nadrealizmom i njihovim predstavnicima. Haljina za koju sam napravila kroj pomalo odmiče od klasičnih krojeva što nadrealizam i zahtjeva. Kroz treću kolekciju sam napravila više varijacija na taj kroj i time pokazala kako haljine istoga kroja zapravo mogu biti drugačije.

6.1. OPIS MAPE

Mapa se sastoji od petnaest radova koji su napravljeni pomoću više programa, za izradu radova kombinirala sam programe GIMP, INKSCAPE i 3DPaint. Rezultat su tri kolekcije; Prva kolekcija u kojoj su mi inspiracija bili Salvador Dali i njegova najpoznatija djela, druga kolekcija je posvećena predstavnici nadrealizma u modi Elsi Schiaparelli, a u trećoj kolekciji mi je inspiracija bilo ljudsko tijelo u kombinaciji sa nadrealizmom, odnosno u tim radovima je na ljudskom tijelu potpuno prikazano i naglašeno ono što je u svakodnevnom životu skriveno i ono što ljudi žele sakriti od pogleda drugih. Nadrealizam je pokret koji nas budi, a istovremeno želi da sanjamo, tu je da šokira i da svatko u njemu pronađe smisao.

6.2. PRVA KOLEKCIJA

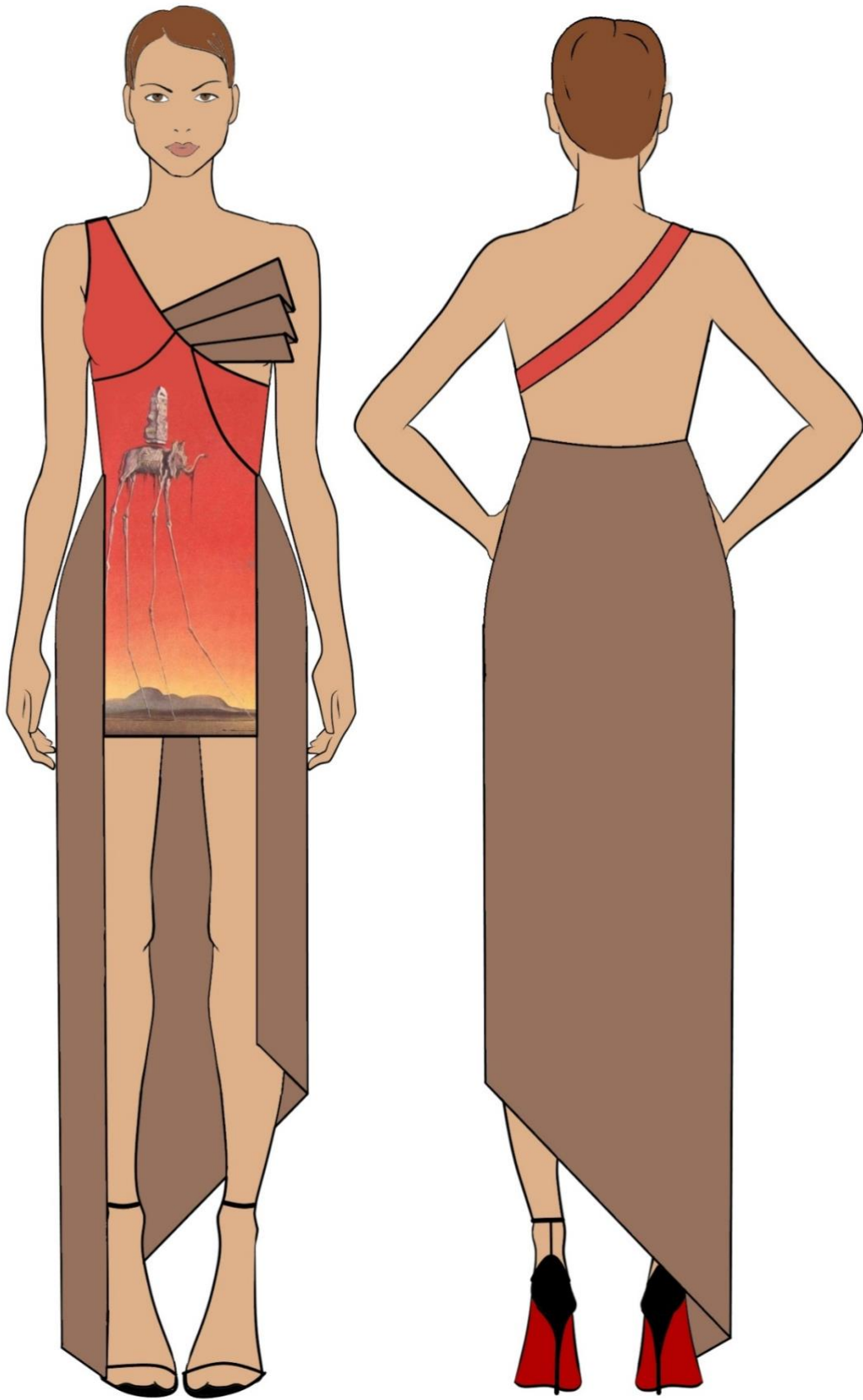
Za izradu ove kolekcije inspiracija su mi Salvador Dali i njegova djela.

Slika 12: Model 1

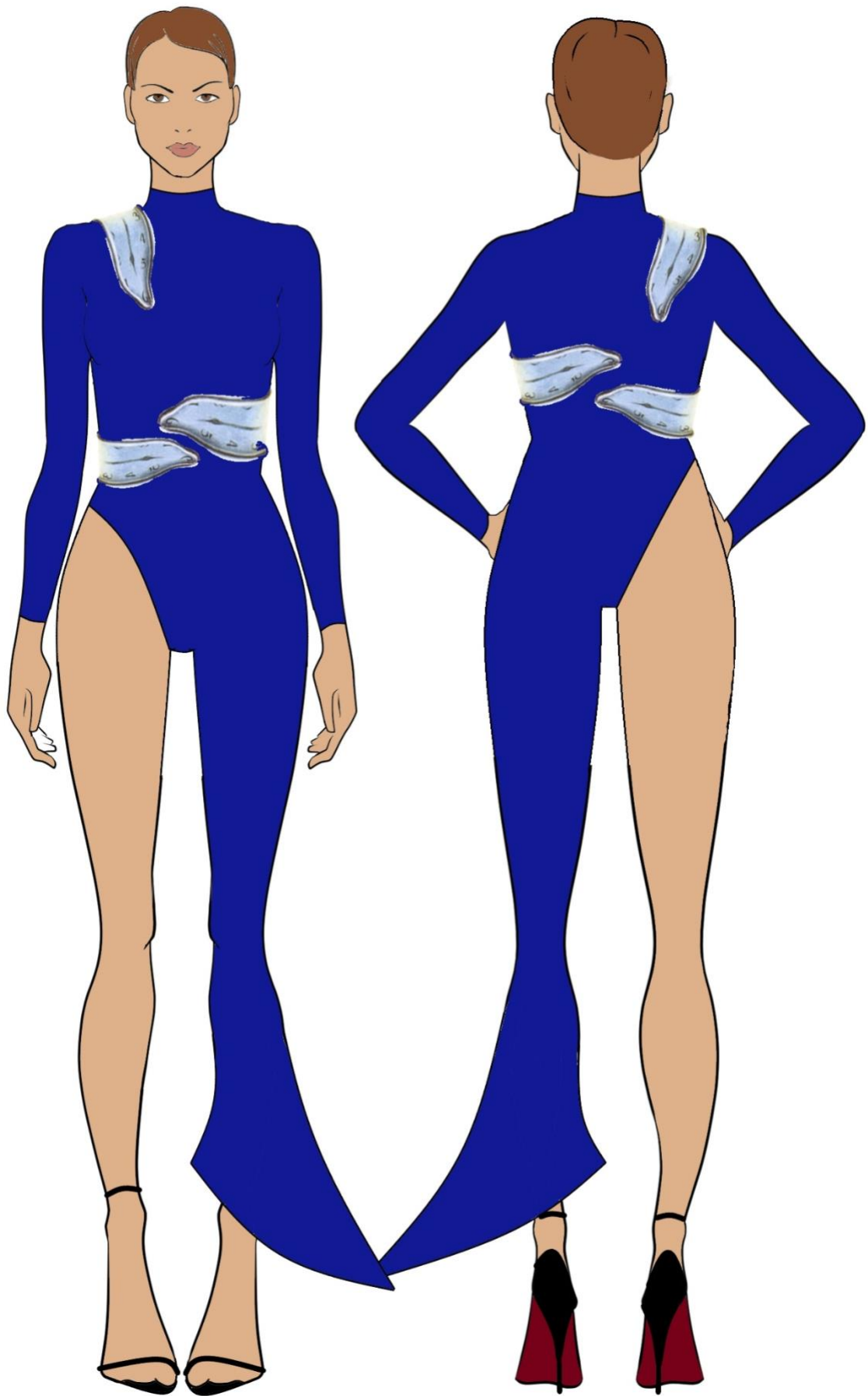
Slika 13: Model 2

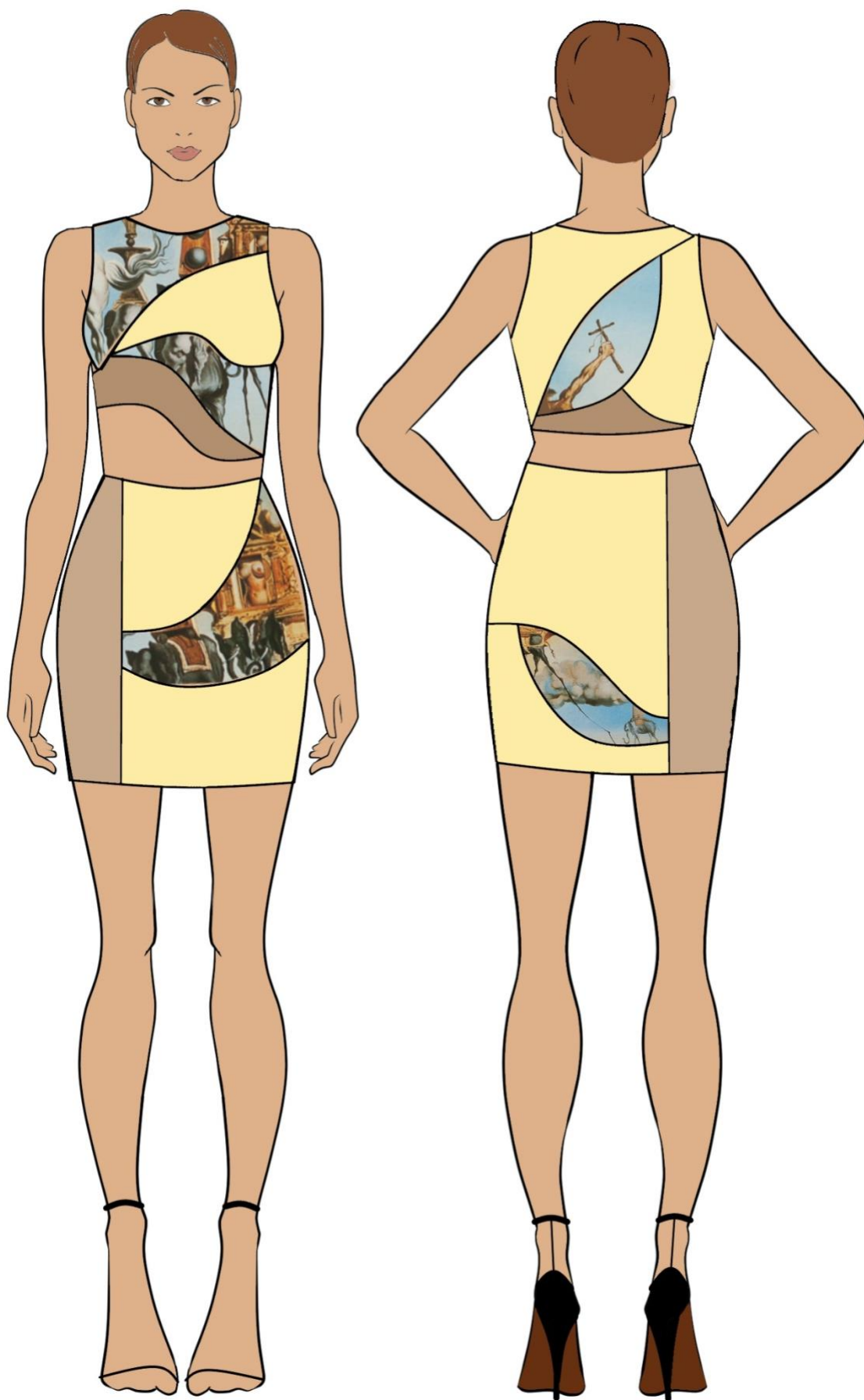
Slika 14: Model 3

Slika 15: Model 4

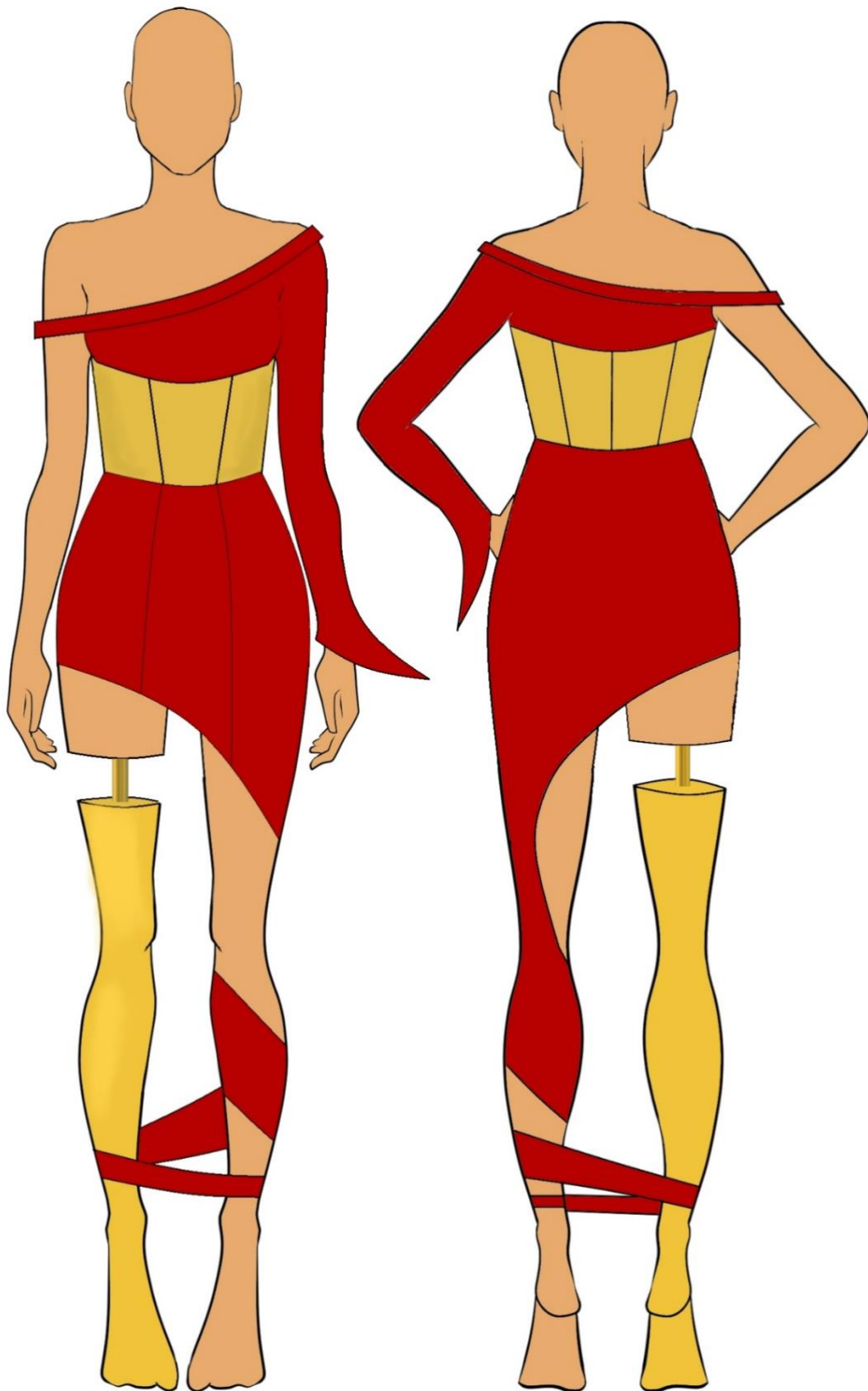
Slika 16: Model 5

Slika 17: Model 6

6.3. DRUGA KOLEKCIJA

Inspiracija Elsa Schiaparelli

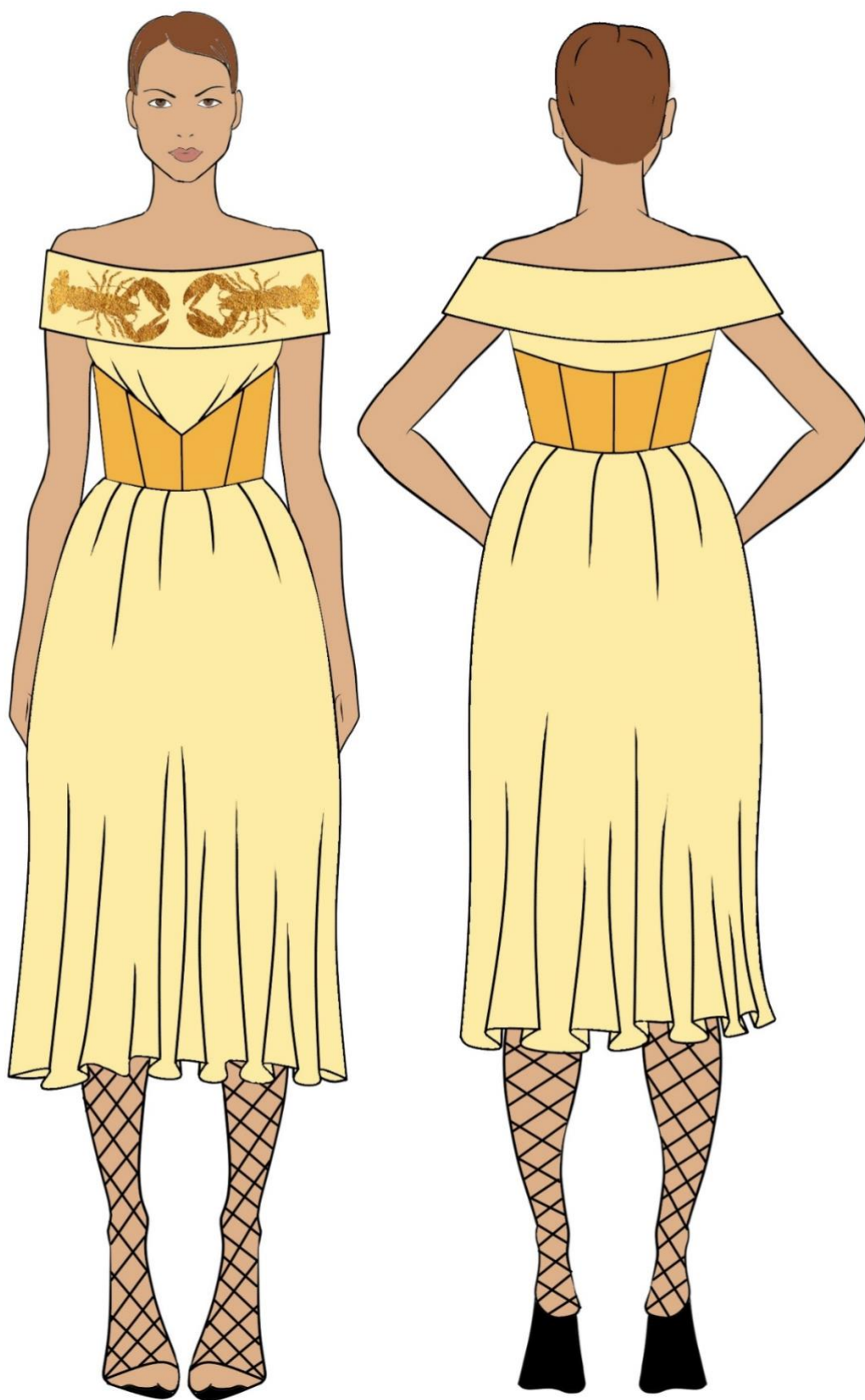
Slika 18: Model 7

Slika 19: Model 8

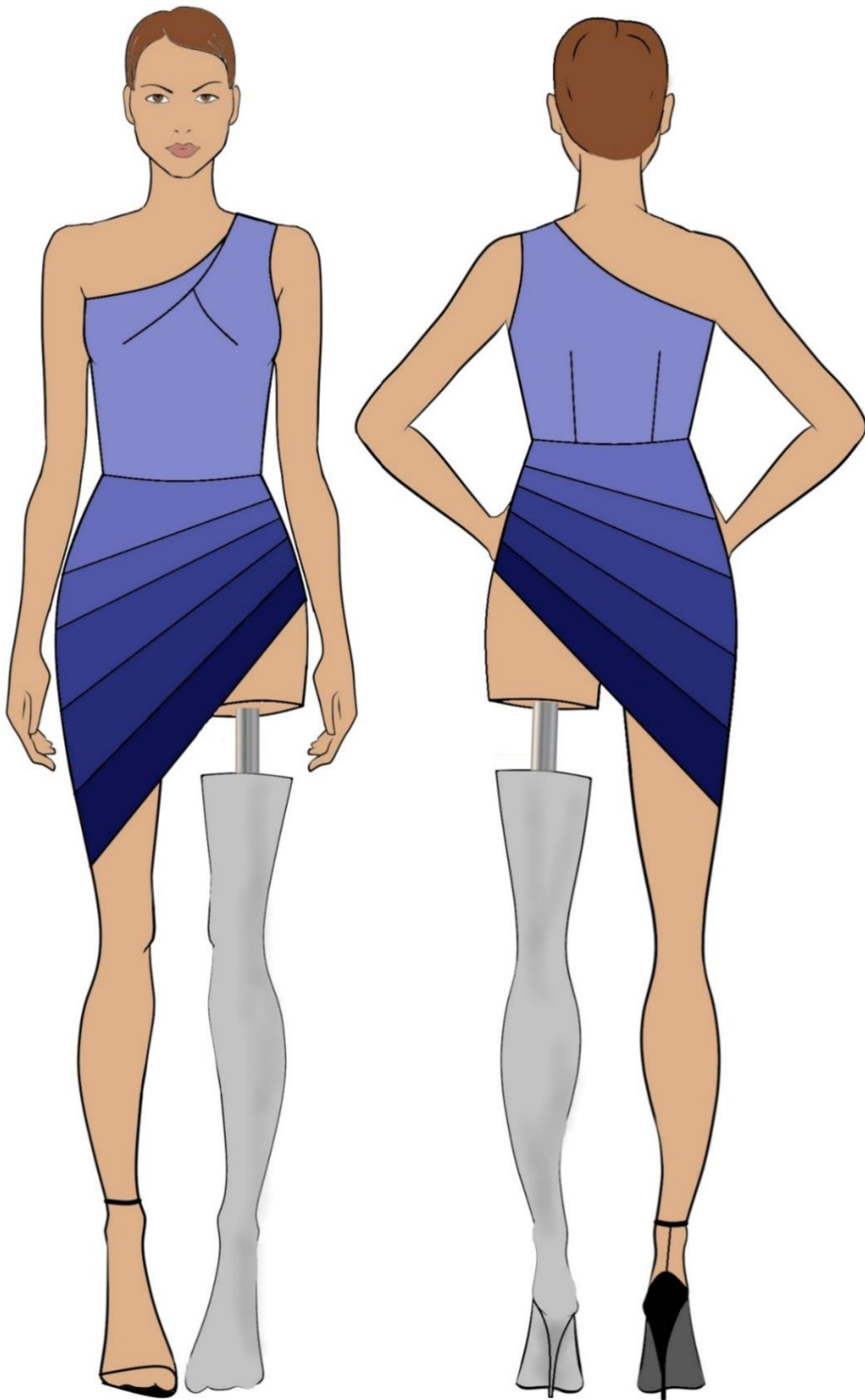

Slika 20: Model 9

Slika 21: Model 10

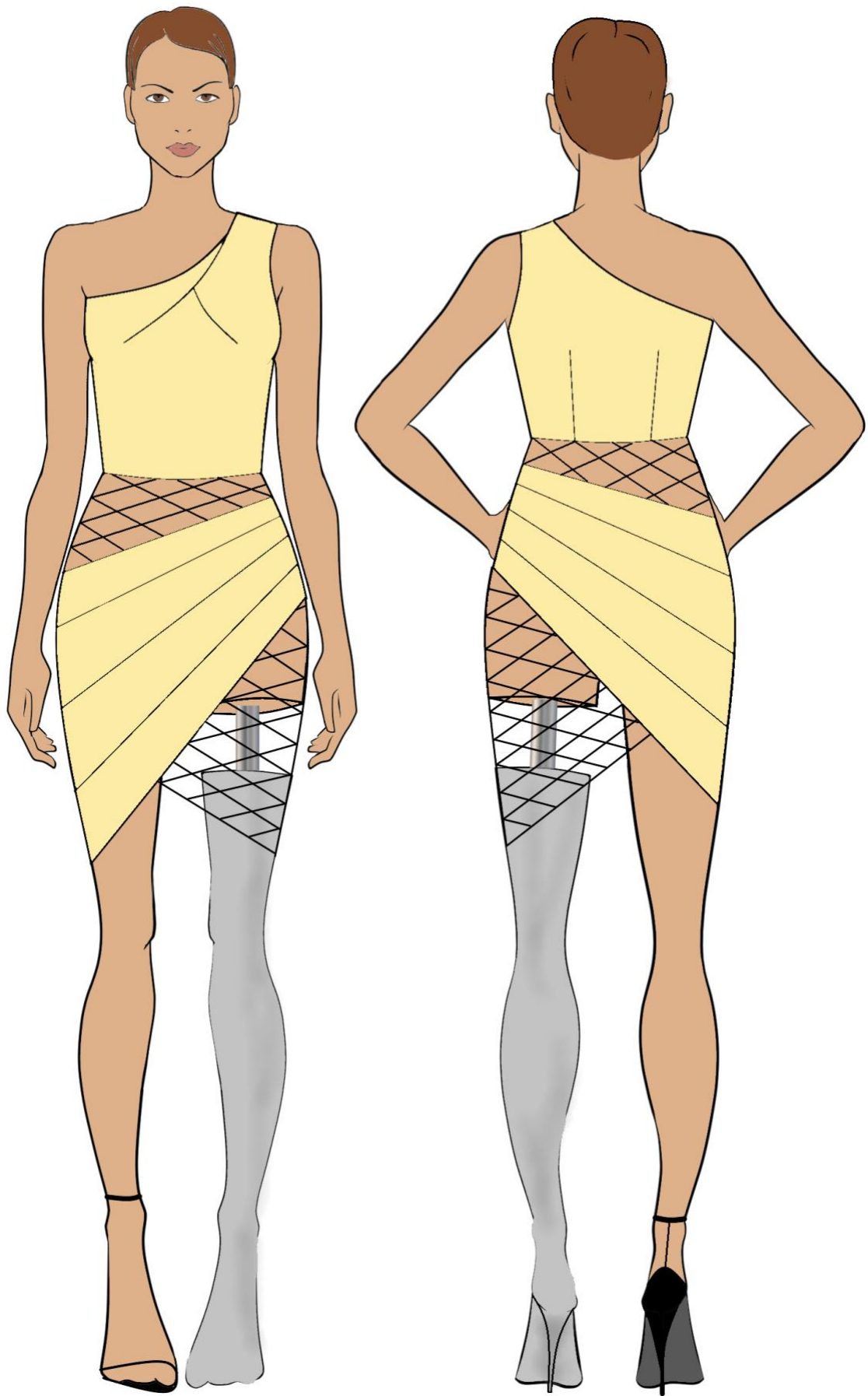
6.4. TREĆA KOLEKCIJA

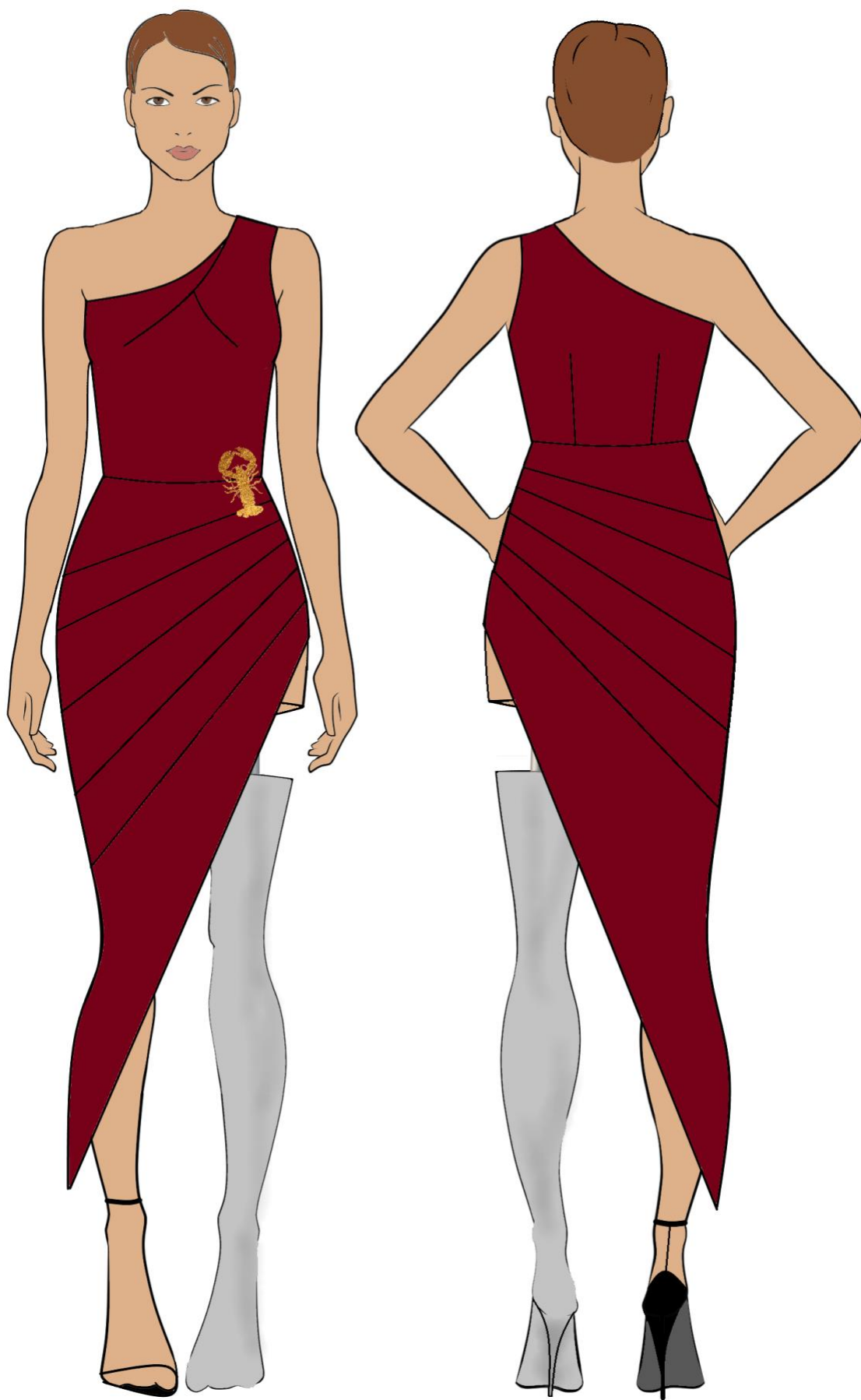
Slika 22: Model 11

Slika 23: Model 12

Slika 24: Model 13

Slika 25: Model 14

Slika 26: Model 15

7. KONSTRUKCIJA I MODELIRANJE ŽENSKE HALJINE

Za izradu konstrukcije ženske haljine koristila sam svoje tjelesne mjere.

Sve formule za izradu haljine su iz knjige

Konstrukcija odjeće, prof. dr. sc. Darka Ujevića[30].

KONSTRUKCIJA HALJINE

MJERILO 1:5

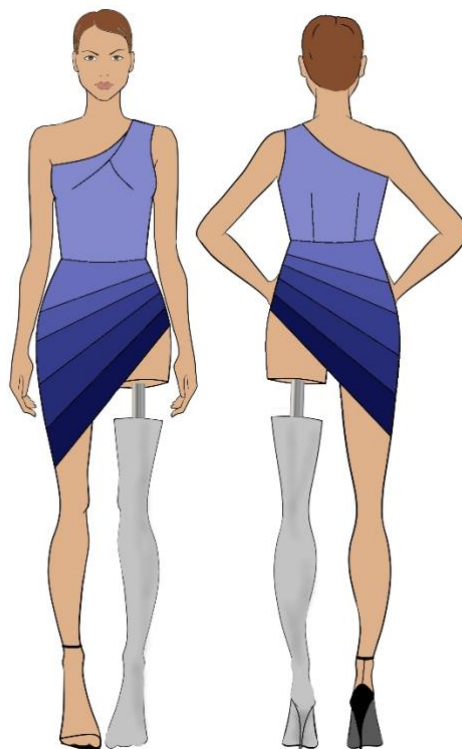
GLAVNE TJELESNE MJERE

Tv- Tjelesna visina = 159cm

Og- Opseg grudi = 90cm

Os- Opseg struka = 63cm

Ob- Opseg bokova = 98cm

Slika 27: Model za konstrukciju

KONSTRUKCIJSKE MJERE

Do- Dubina orukavlja = $\frac{1}{10} Og + 10,5\text{cm} + 1\text{cm} = 20,5\text{cm}$

Dl- Duljina leđa = $\frac{1}{4} Tv - 1\text{cm} = 39\text{cm}$

Db- Dubina bokova = $\frac{3}{8} Tv = 60\text{cm}$

Dk- Duljina kroja = $\frac{5}{8} Tv = 99\text{cm}$

Švi- Širina vratnog izreza = $\frac{1}{20} Og + 2\text{cm} = 6,5\text{cm}$

Vpd- Visina prednjeg djela = $Dl + \frac{1}{20} Og - 0,5\text{cm} = 43\text{cm}$

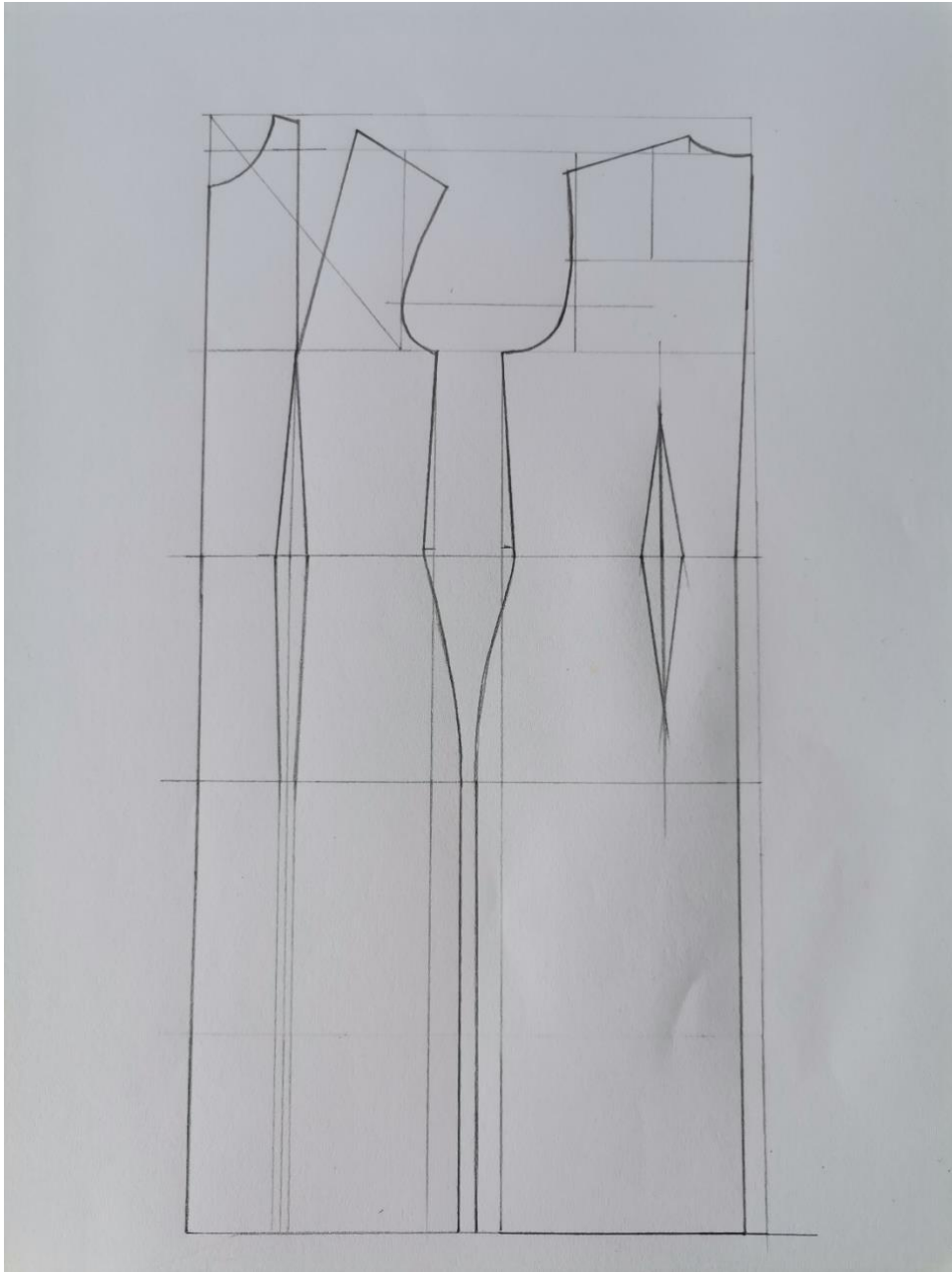
Šs- Širina struka = $\frac{1}{4} Os = 16\text{cm}$

Šl- $\frac{1}{8} Og + 5,5\text{cm} (+0,5 \text{ do } 1\text{cm}) = 17\text{cm}$

Šo- Širina orukavlja = $\frac{1}{8} Og - 1,5\text{cm} (+1,5 \text{ do } 2\text{cm}) = 11\text{cm}$

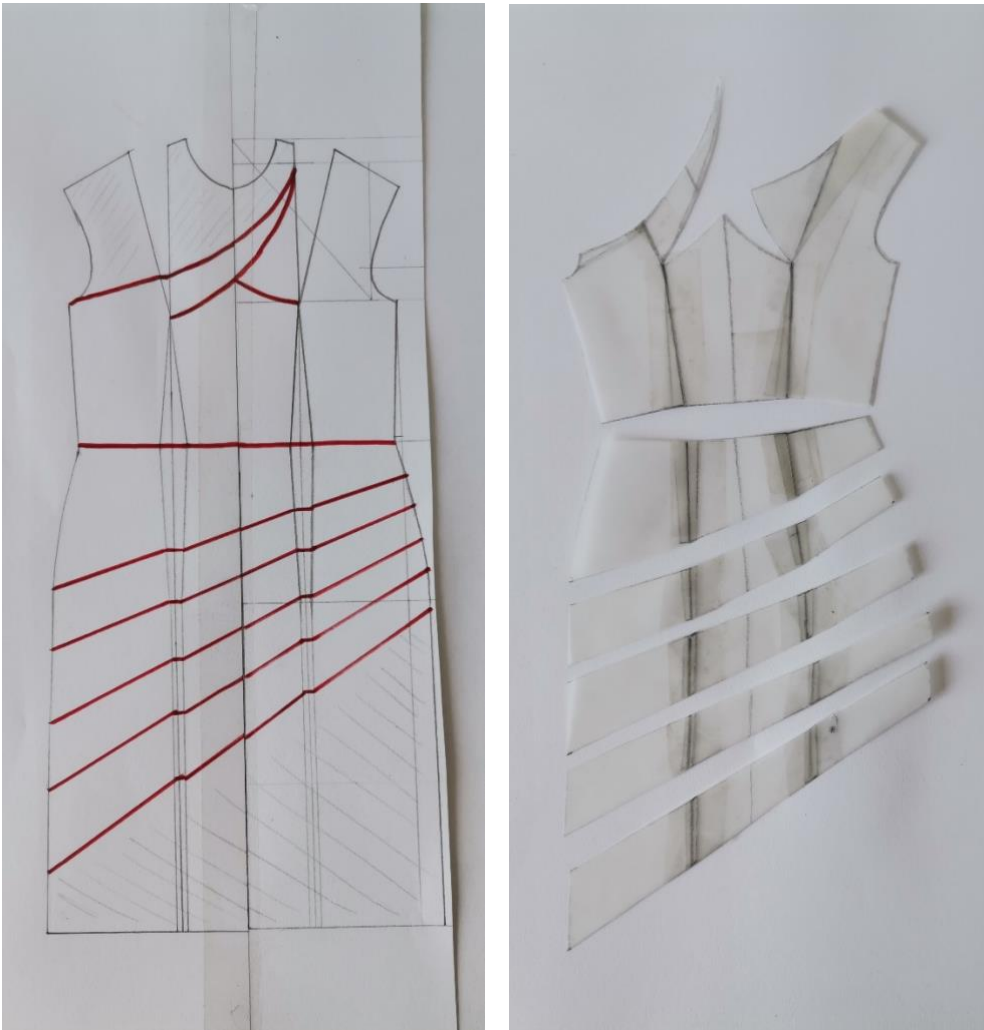
Šg- Širina grudi = $\frac{1}{4} Og - 4 (+1,5\text{cm}) = 19\text{cm}$

Šl+Šo+Šg = 47 $\frac{1}{2} Og (+3,5 \text{ do } 4,5\text{cm})$

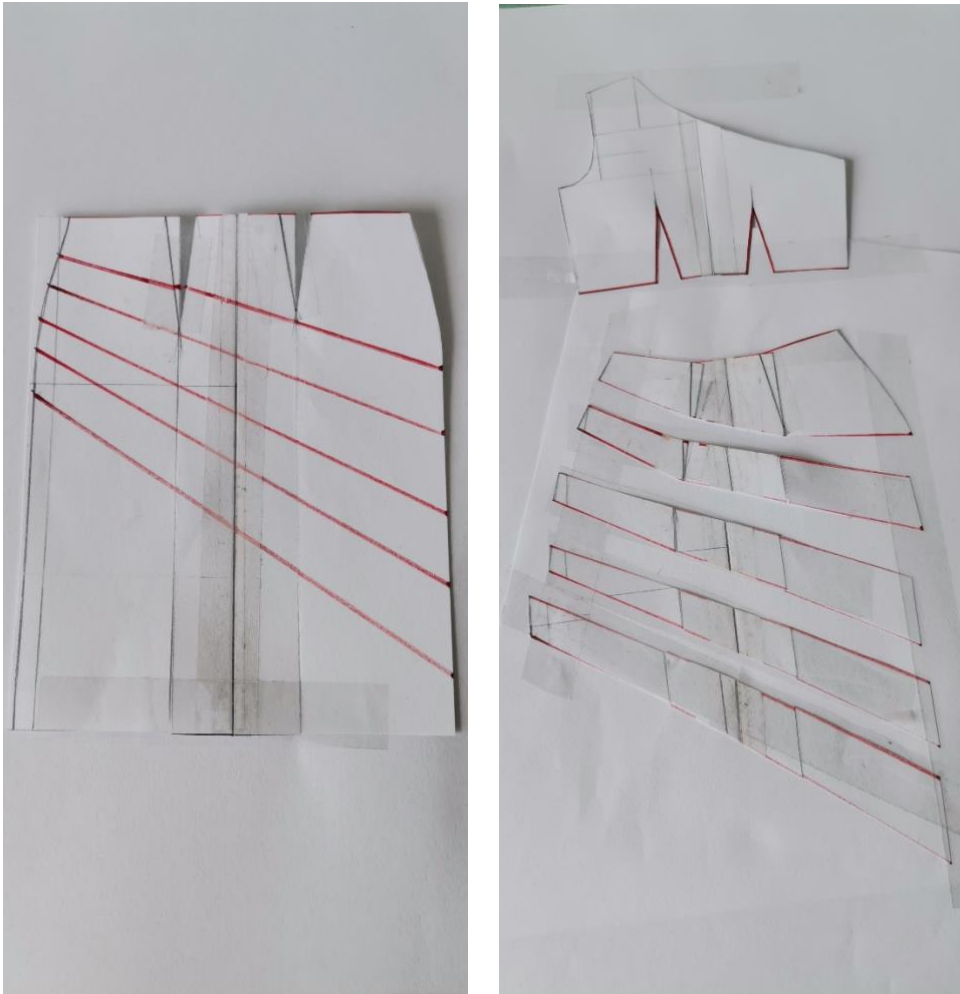
Slika 28: Konstrukcija haljine 1:5

Modeliranje haljine

Slika 29: Modeliranje prednjeg djela

Pomoću ušitaka modeliram kroj koji želim napraviti. Zatvaranjem ušitaka temeljnog kroja otvaraju se novi i tako nastaje konačni kroj.

Slika 30: Modeliranje stražnjeg djela

Gornji dio stražnjeg djela ostaje isti kao u temeljnom kroju, samo modeliram tako da haljina bude na jedno rame.

Model u veličini 1:1

Slika 31: Kroj prednjeg djela

Slika 32: Kroj stražnjeg djela

8. ZAKLJUČAK

Nadrealizam je avangardni pokret koji se može razumjeti kao revolucionarna ideja negacije onoga što mu je prethodilo. Njegove temeljne karakteristike su automatizam, fascinacija iracionalnim, istraživanje onog nesvjesnog do krajnjih granica, šokiranje i provokacija. Iako se uspostavlja kao samostalan pravac, kako u umjetnosti tako i modi, on je neodvojiv od dadaizma koji na njega izravno utječe. Njegove metode djelovanja putem javnih publikacija i kroz događaje te njegova estetika prijenosa svakodnevnih stvari u svijet umjetnosti konstruira jedan nov način stvaranja kojeg nadrealisti preuzimaju. Neprihvatanje, odbijanje ili negodovanje su česte reakcije na susret s nadrealizmom kao jednim radikalno revolucionarnim pokretom u umjetnosti, ali isto tako i u modi. Ovaj rad nastoji ukazati na međusoban utjecaj mode i umjetnosti čija suradnja traje dugi niz godina. Pritom treba imati na umu da su to dvije jednakopravne kategorije koje utječu jedna na drugu stvarajući inovativna rješenja, a to je ono što karakterizira rad Else Schiaparelli. Rušenje granica konvencionalnog dizajna, istraživanje odnosa tijela i odjeće, fetišizam i provokacija, inovativnost iznad svega – to su karakteristike Else koje postiže kroz suradnju s nadrealističkim umjetnicima. Ona u svom dizajnu radije naglašava teme kao što su maskenbal, lukavost i igra koje su usko povezane s promijenjenom ulogom žene u međuratnim godinama te s utjecajem avangardnih pokreta, posebice nadrealizma. Elsa Schiaparelli dobiva svoj status cijenjene modne dizajnerice, i to ne samo među modernim već i konzervativnim klijentima. Njezina ekstravagancija, šokantnost i provokativnost stvaraju novi dizajn. Iako se kaže da avangarda umire mlada, Schiaparellin dizajn je zaživio.

Naprotiv, danas on doseže svoj vrhunac.

U svojoj kolekciji sam pokazala kako mogu interpretirati nadrealizam, pomoću krojeva i uzoraka. Glavna inspiracija uz sam pokret nadrealizma su mi bili Salvador Dali i Elsa Schiaparelli.

9. LITERATURA

9.1. KNJIŽNA LITERATURA

- [1] SARANE,A., Surrealist Art, London, Thames & Hudson, 1970., str.7-8.
- [2] HOPKINS, D., Dada i nadrealizam, TKD Šahinpašić, Sarajevo, 2005., str.28.
- [3] SARANE,A., Surrealist Art, London, Thames & Hudson, 1970., str.53.
- [6] SCHIAPARELLI,E., Shocking Life: The Autobiography of Elsa Schiaparelli, London, 2007., str.14-23.
- [7] SCHIAPARELLI,E., Shocking Life: The Autobiography of Elsa Schiaparelli, London, 2007., str.39, 55-57.
- [8] SCHIAPARELLI,E., Shocking Life: The Autobiography of Elsa Schiaparelli, London, 2007., str.58.
- [9] SCHIAPARELLI,E., Shocking Life: The Autobiography of Elsa Schiaparelli, London, 2007., str.61.
- [10] SCHIAPARELLI,E., Shocking Life: The Autobiography of Elsa Schiaparelli, London, 2007. str.127.
- [13] EVANS, C. Exhibition Review: Surreal Things: Surrealism and Design, Fashion Theory: The Journal of Dress, Body & Culture, Berg Publishers, Vol. 12, No. 2, str. 237-244.
- [14] BUXBAUM, G., Icons of Fashion. The 20th Century, Munich-London-New York, 1999., str. 41-43.
- [15] NARET,G., Dali, Taschen, 2006.
- [23] BLUM,D.E., Elsa Schiaparelli, Philadelphia, 2004.
- [24] NARET, G., Dali, Taschen, 2006.
- [30] D. Ujević, D.Rogale, M. Hrastinski, Tehnike konstruiranja i modeliranja odjeće,2003. Drugo dopunjeno i prošireno izdanje, Zrinski DD Čakovec,2003

9.2. INTERNETSKE STRANICE

- [4] BRETON,A., Manifeste du Surrealisme, Pariz, 1924., URL:
http://www.ubu.com/papers/breton_surrealism_manifesto.html, Pristupljeno: 16.8.2021.
- [5] BRETON,A., Manifeste du Surrealisme, Pariz, 1924., URL:
http://www.ubu.com/papers/breton_surrealism_manifesto.html, Pristupljeno: 16.8.2021.
- [10] VOGUE: Dalí and Schiaparelli Invented the Art-Fashion Collaboration—A New Exhibit Celebrates Their Shocking Works, URL: <https://www.vogue.com/article/dali-schiaparlli-in-daring-fashionexhibit-dali-museum>, Pristupljeno: 26.8.2021.
- [11] PERFUME INTELLIGENCE - The Encyclopaedia of Perfume: Volume S: Schiaparelli, Elsa., URL:
<http://www.perfumeintelligence.co.uk/library/perfume/s/houses/SchiapEl.htm>, Pristupljeno: 27.8.2021.
- [14] SALVADOR DALÍ: Dalí and fashion, URL: <https://www.daliparis.com/en/salvador-dali/dali-andfashion>, Pristupljeno 28.8.2021.
- [16] V&A MUSEUM: Conservation Journal: Surreal semi-synthetics, Spring 2007., Issue 55., URL:
<http://www.vam.ac.uk/content/journals/conservation-journal/issue-55/surreal-semi-synthetics/>, Pristupljeno: 29.8.2021.
- [18] THE METROPOLITAN MUSEUM OF ART, The Costume Institute, URL:

https://www.metmuseum.org/toah/hd/elsa/hd_elsa.htm, Pristupljeno: 27.5.2018.

[19] THE DALI: Dali & Schiaparelli, URL: <http://thedali.org/exhibit/dali-and-schiaparelli/>, Pristupljeno: 28.8.2021.

[20] FASHION NETWORK: Dali & Schiaparelli, URL: <http://uk.fashionnetwork.com/news/-DaliSchiaparelli-exhibition-opens-in-Florida,883477.html#.Ww20eUiFOM8>, Pristupljeno: 28.8.2021.

[21] THE ART STORY, URL: <http://www.theartstory.org/artist-dali-salvador.htm>, Pristupljeno: 29.8.2021.

[22] THE BAZAAR WORLD OF DALÍ: <https://www.harpersbazaar.com/culture/features/g2436/salvador-dali-profile-1212/>, Pristupljeno 29.8.2021.

[25] Bizaran život Salvadora Dalija, Marina Pejak 7.5.2015.: <http://pressedan.unin.hr/bizaran-zivot-salvadora-dalija.html> Pristupljeno : 27.8.2021.

[27] Fashion and surrealism, Lottie V.Jackson 23.10.2020.: <https://www.lottievjackson.com/surrealism-and-fashion>

[28] Business of fashion, Camila Morton 15.1.2020.: <https://www.businessoffashion.com/education/fashion-az/hems>

[29] Harper's Bazaar, Surrealism is staging a fashion comeback, Kristen Bateman 13.01.2021.

<https://www.harpersbazaar.com/fashion/trends/a36877016/surrealism-fashion-comeback/>

9.3. POPIS I PREGLED SLIKA

Slika 1: <https://impulsportal.net/index.php/kultura/ostale-umjetnosti/1871-salvador-dali>

Slika 2: <http://galerija.metropolitan.ac.rs/index.php/AD108Istorijadizajna/AD108-Istorija-dizajna/Salvador-Dali/Iskusenje-Svetog-Antuna>

Slika 3: <https://www.architecturaldigest.com/story/salvador-dali-and-elsa-schiaparelli-st-petersburg>

Slika 4: https://www.researchgate.net/figure/Schiaparelli-Dali-Skeleton-Dress-black-crepe-Circus-Collection-1938-Figure_fig10_259267080

Slika 5: <https://www.cis-rhone-alpes.fr/products.aspx?cid=162&cname=perfume+shocking+de+schiaparelli>

Slika 6: <https://www.pinterest.com/pin/210613720050123690/>

Slika 7: <http://mintsquare.co/art-fashion-zeitgeist-of-visual-stories/the-lobster-dress-elsa-schiaparelli-salvador-dali-1937/>

Slika 8: <https://www.fashion.hr/moda/svjetska-moda/neobicna-schiaparelli-miticni-dior-haute-couture-tjedan143946.aspx>

Slika 9: <https://www.ziher.hr/postojanost-pamcenja-salvador-dali/>

Slika 10 i 11: <https://www.fashion.hr/moda/svjetska-moda/neobicna-schiaparelli-miticni-dior-haute-couture-tjedan143946.aspx>